
Ze staat onvoorwaardelijk voor de rechten van het kind, Kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer. Aan het begin van haar tweede termijn is ze dan ook blij dat haar pleidooi voor integrale aanpak van armoede en kansenongelijkheid gehoor vindt in Den Haag. “Het duurt even voordat dat echt landt in de praktijk, maar het lijntje laten we niet meer los.”

KINDEROMBUDSVROUW MARGRITE KALVERBOER:

“In leven van kind kan ieder verschil maken”

Haar werk als Kinderombudsvrouw is nooit af. Aan de rechten van kinderen valt altijd wat te verbeteren. En dat doet Margrite Kalverboer met ziel en zaligheid, al haar hele werkzame leven. Als gedragswetenschapper, docent en hoogleraar kwam ze op voor de belangen van jongeren in jeugd-detentie, asielzoekerskinderen en veel andere kwetsbare jongeren. Ze studeerde Orthopedagogiek, Nederlands Recht, maar deed ook een opleiding aan de Academie voor Beeldende Kunst Minerva. Naast Kinderombudsvrouw is ze (onbezoldigd) bijzonder hoogleraar ‘Kind, (Ortho)pedagogiek & Kinderrechten en Vreemdelingenrecht’ aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Invloed

Bij alles wat ze in haar werk als Kinderombudsvrouw hoort en ziet, staat ook altijd de wetenschapper in haar ‘aan’. In de vele gesprekken die ze voert, let ze op de grote lijnen, of er een hypothese in zit en of het in een trend past. Na haar aanstelling in 2016 volgt een

kindertoer door het hele land. Ook heeft ze veel oog voor kinderar-moede, jonge vreemdelingen en jeugdzorg.

Vol gedrevenheid vertelt ze: “Die gesprekken met kinderen laten me zien hoe beleid uitpakt, want daar zit soms een gigantische discrepantie tussen. Beleidsma-kers denken op papier dat dingen zijn getackeld, maar wij krijgen ook veel andere signalen. Het gaat bijna nooit zoals wordt gedacht. Beleid is vaak gericht op meer, er-ger en zwaarder, zonder te kijken of het beter is dan de oorspronke-lijke situatie. Zelf ken ik het ook uit mijn functie in een jeugdge-vangenis. De drive is om het goed

te doen, maar je wordt een beetje blind voor de dingen die je minder goed doet.”

Te lang wachten

Buikpijn heeft ze soms van die verhalen uit de eerste hand. “Kinderen in de pleegzorg die tot zestien keer toe worden verplaatst. Of een jongere die ongevraagd uit-huisgeplaatst wordt wanneer er na lange tijd een plek vrijkomt, maar bij wie de problematiek op dat moment niet meer speelt. Maar ook het 16-jarige suïcidale meisje in de crisisopvang dat veel te lang moet wachten op de juiste be-handelplek. Tegen hen zeg ik dat ik niet voor een plek kan zorgen,

Over Margrite Kalverboer

Sinds 2016 Kinderombudsvrouw, bijzonder hoogleraar aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Margarite gelooft in het breder ondersteunen van ouders en het creëren van een gemeenschap om kinderen heen.

maar dat ik wel hun verhaal kan vertellen. Ik zie dat dat hun wat kracht geeft.”

Als een boodschapper geeft ze de verhalen en de trends door. Een boodschapper met de macht om de individuele ervaringen rechtstreeks aan een invloedrijk publiek over te brengen van ministers, journalisten, beleidsmakers en bestuurders van maatschappelijke organisaties. Bewust van wat ze in haar rol kan doen: “Mijn invloed is om bij deze mensen een gedachtegang op gang te brengen.”

Tweede termijn

Kalverboer werkt daar waar verhalen en beleid elkaar ontmoeten. Ook tijdens het interview vertelt ze gretig over de gesprekken die ze heeft. “Er is nog zoveel werk te verzetten”, zegt ze, gevraagd naar haar tweede termijn. Positief is ze over het toegenomen bewustzijn van gemeenten rondom kinderrechten. Gemeenten kloppen bij haar aan voor ondersteuning, omdat ze kinderen en jongeren meer willen betrekken en hun belangen vaker voorop willen stellen. Iets waarvan de noodzaak sinds de transitie van jeugdhulp naar het sociale domein van gemeenten steeds duidelijker is geworden.

Terugkijkend: “We hadden mooie dromen, maar het heeft vooral voor kinderen met complexe problemen een andere wending genomen, met de marktwerking en het opbouwen van instituties en controlemechanismen.” Met de nieuwe richtlijn ‘In vier stappen naar het beste besluit voor het kind’ doet de Kinderombudsvrouw de gemeenten een handreiking.

Buikpijn

In haar functie vragen kinderen steeds vaker aan Kalverboer om meer tegen mentale problemen te

doen. “Een op de zeven jongeren onder de 18 krijgt een vorm van jeugdhulp. Dat wil niet zeggen dat het slechter gaat, maar heeft volgens mij te maken met het steeds beperktere ‘normaal’. We zitten met zijn allen in een mal waarin iedereen moet passen. Ik hoor kinderen zeggen dat ze de beste versie van zichzelf moeten

‘Er is soms een grote discrepantie tussen beleid en praktijk’

worden. Ook daar krijg ik buikpijn van, want dat zijn ze allang! Als samenleving moeten we er meer lucht in pompen en stoppen met dat voortdurend meten.”

In actie komen

Ook vraagt haar doelgroep haar in actie te komen tegen kansengelijkheid en armoede. Denkt ze dat het sinds haar aantreden in 2016 beter of slechter gaat met jongeren op het gebied van kansengelijkheid en bestaanszekerheid? “Als ik afga op ons eigen tweejaarlijkse onderzoek, zie ik net als bij de Unicef-studies dat kinderen hun leven gemiddeld bijna een 8 geven. Ook als je het uitsplitst naar kinderen die specifieke problemen ervaren, is het cijfer nog voldoende. Kinderen die uithuisgeplaatst zijn, geven hun leven wel een onvoldoende. Dat zie ik ook terug in mijn onderzoek op de Rijksuniversiteit Groningen.

Maar als ik kijk naar de lange lijnen, registreren we niet goed hoe het met de ontwikkeling van kinderen gaat. Dat signaleert het

VN Kinderrechtencomité ook en daar hebben we de nieuwe minister op aangesproken. In ons land onderzoeken we ontzettend veel, maar we kunnen het niet vergelijken omdat we met zoveel verschillende instrumenten werken. We kunnen niet landelijk vergelijken of regionaal uitsplitsen. Het zou logisch zijn om de GGD, als volger van kinderen, ook de ontwikkeling en de risico’s in de ontwikkeling op dezelfde manier te laten registreren.”

Meer dan muziekles

Kalverboer ziet dat het instituut Kinderombudsman invloed heeft gehad op hoe we inmiddels naar armoede en kansengelijkheid kijken. “Toen ik zes jaar geleden begon, vonden we het al geweldig als we een kind in armoede een laptop, fiets of muziekles gaven. Maar wanneer je kijkt vanuit het perspectief van het Kinderrechtenverdrag, kijk je naar de impact op de hele ontwikkeling van het kind.

‘Kinderen zijn allang de beste versie van zichzelf!’

Daar hoort naast die fiets ook bij dat ouders in staat kunnen zijn om leuke ouders te zijn. En dat jij op school kunt leren, in plaats van je zorgen te maken over de deurwaarder die thuis op de stoep kan staan. Integraal kijken is wat wij uitdragen. En dat vindt gehoor bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Maar het duurt even voordat dat in de praktijk landt.”

"Kinderen vertellen me ook dat er geen auto is om naar de voetbalclub te rijden of dat het balletpakje niet wordt gewassen. We moeten armoede breed zien en aanpakken." Foto: Reyer Boxem

Wat kunnen we morgen al doen om de bestaanszekerheid van kinderen en hun ouders te verbeteren? "Bestaanszekerheid zie ik ruim. Het zit hem ook in dat ouders kunnen werken. En dat ze een voorbeeld kunnen zijn voor hun kinderen en kunnen zorgen dat armoede niet op de volgende generatie overgaat. Ook hebben we deels een systeem van aangeleerde afhankelijkheid gecreëerd, waarin ouders soms niet meer voelen dat ze het zelf kunnen. Tijdens de coronacrisis bleek juist dat ouders meer konden dan ze dachten.

Maar natuurlijk moeten er ook genoeg middelen zijn voor ouders die niet kunnen werken. Of hulp voor kinderen, zoals voor dat meisje dat haar huiswerk niet thuis maar in de bibliotheek moet maken. Weet dat mensen niet gelukkig worden van hun hand ophouden. Je moet controle hebben over je leven. Als jij het gevoel hebt dat jij iets in je leven kan veranderen, dan kom je tot bestaanszekerheid."

Schaamte

Eigenwaarde voelen is volgens Kalverboer een belangrijk punt in bestaanszeker worden. Armoede gaat heel vaak gepaard met schaamte. Ze kent het van heel dichtbij, met een moeder die uit een arm gezin kwam en leed aan een gevoel van schaamte. "Het vreet aan wat je waard bent. Mensen moeten weten dat ze zich niet hoeven te schamen. Alleen zit het heel diep ingeslepen. Daar moeten we met zijn allen als samenleving iets aan doen. Daar ligt een enorme oplossing. Mensen worden toegankelijker, vriendelijker, gaan meedenken als mensen vertellen dat ze het ergens moeilijk mee hebben. Dat

heeft ook te maken met je kunnen identificeren met anderen, net als nu met de Oekraïners gebeurt. Als je je realiseert dat het ook jou kan overkomen, ga je met zijn allen de schouders eronder zetten.”

Ontwikkeling

Als Kinderombudsvrouw kan zij het verschil maken door ministeries en gemeenten te laten zien dat zij vanuit het ontwikkelingsperspectief van kinderen moeten kijken. “Samen met de vereniging van leidinggevendenden in het sociaal domein, Divosa, hebben we handreikingen gemaakt voor het onderwijs en de gezondheidszorg. Met als doel dat kinderen hier wat van gaan merken. Wie zich daarbij moeten aansluiten? Iedereen.

‘Je schamen voor armoede zit heel diep ingeslepen’

Het gaat ook om een veilige buurt, een netwerk en mensen die zien dat ze iets voor een kind kunnen doen.”

Perspectiefplan

Als instituut brengt Kalverboer regelmatig onderzoeken en publicaties uit en werkt het naast de Nationale ombudsman samen met onder andere de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, en de Nederlandse Zorgautoriteit. In maart kwam de coalitievolgverslag ‘Samen verder. Kinderen en gezinnen met complexe problemen samen verder helpen’ uit. Bij genoemde op-

De lees-, luister- en kijktips van Margrite Kalverboer

- Online interview van Nihad met Margrite voor platform ‘Meisje met de Zwavelstokjes’.
- Rapport van Kinderombudsvrouw: ‘Alle kinderen kansrijk’.
- Brochure van Kinderombudsvrouw: ‘Het beste besluit’.

lossingsrichtingen pleit de coalitie ook voor een bredere kijk. Volgens haar moet er meer worden gedaan om problemen te voorkomen op andere gebieden dan jeugdhulp, zoals problemen met huisvesting of financiële onzekerheid.

Armoedebeleid

Ook in haar eigen rapportages, zoals in ‘Alle kinderen kansrijk’, doet de Kinderombudsvrouw aanbevelingen in die richting: ontwikkel integraal armoedebeleid, biedt maatwerk aan gezinnen in armoede, maak met ieder gezin een samenhangend perspectiefplan. Wat moet er nog gebeuren voor zo’n perspectiefplan? Kalverboer: “Ik haal vaak hoogleraar Pedagogiek Micha de Winter aan. Samen gevat zegt hij: wij bieden ouders een opvoedcursus aan, terwijl het probleem is dat er te weinig geld is om een bestaan te hebben. Je wilt ouders geen opvoedingsondersteuning bieden als ze hun kinderen moeten opvoeden in een stressvolle, ontoereikende situatie. Daarvoor heb je integraliteit nodig: hoe is het met ouders, huisvesting, schulden? Veel kinderen in de jeugdzorg hebben te maken met problemen die op heel andere gebieden liggen, en in eerste instantie niet zozeer bij kinderen zelf.”

Kind praat mee

Wat als Kalverboer morgen opnieuw zou mogen beginnen aan een rechtvaardige en bestaanszekere samenleving voor kinderen?

“Dan begin ik met die voorwaarden voor ontwikkeling. Dat ieder kind opgroeit in de buurt waar het kind hulp krijgt bij het huiswerk maken of ergens eten krijgt als er thuis niet genoeg is. We kunnen niet alles oplossen, maar we moeten wel voor ontsnappingsmogelijkheden zorgen. En laten we ook preventief werken, met gratis kinderopvang, goed onderwijs en groen in de buurt. Als kinderen niet al te grote

‘Kijk bij ieder besluit naar de ontwikkeling van het kind’

dingen meemaken, kunnen ze goed met tegenslag omgaan. Maar zorg wel voor een gemeenschap. Tegelijkertijd realiseer ik me dat het in Nederland met veel kinderen ook goed gaat.”

Nieuwe termijn

Margrite Kalverboer mag zich van de Tweede Kamer weer zes jaar voor kinderen inzetten. Wat moet er na die periode staan als een huis? “Dat er bij ieder besluit over een kind gekeken wordt naar wat er nodig is voor de volle ontwikkeling van dat kind. En dat het kind daar zijn of haar visie aan heeft mogen geven en dat daar gewicht aan wordt toegekend!”